

Institut d'Estudis Catalans

El *Glossari de termes gramaticals* de l'IEC

1. Presentació i procés d'elaboració

El *Glossari de termes gramaticals* conté 700 articles corresponents a termes gramaticals dels camps de la fonètica, la morfologia i la sintaxi que s'utilitzen en les obres gramaticals de l'Institut d'Estudis Catalans i, especialment, els que apareixen en la *Gramàtica essencial de la llengua catalana* (2018; en línia: <https://geiec.iec.cat>).

Per a elaborar-lo, s'ha partit del glossari de la *Gramàtica essencial* (d'ara endavant, GEIEC), que s'ha revisat i ampliat. Com el glossari de la GEIEC, obert al públic el gener del 2019, el *Glossari de termes gramaticals* es consulta en línia, però, a diferència d'aquell, no és un element auxiliar de la gramàtica sinó una obra lexicogràfica autònoma. Per a una descripció detallada de com fer-hi una cerca, podeu consultar la guia d'utilització de les opcions de cerca del [Glossari de termes gramaticals](#), que trobareu a la pestanya «Ajuda».

S'ha partit, com hem dit, del glossari de la GEIEC, que, en el moment de l'obertura de la plataforma, contenia 568 articles formats pel terme, la definició i exemples representatius del concepte definit, així com l'apartat de la GEIEC en què es defineix el terme dins del text.¹

Una vegada publicada la GEIEC, es va decidir fer un pas més enllà en l'organització dels conceptes i la revisió del contingut de què es disposava, ampliant-lo per tal que el nou glossari pugui funcionar de manera independent i per oferir noves possibilitats de consulta. En concret, s'han revisat la nomenclatura i el contingut de tots els articles. S'han incorporat noves entrades, tant de lemes principals com de lemes corresponents a sinònims complementaris, cosa que facilita la cerca quan el terme familiar per a l'usuari és diferent del que s'usa en l'obra. S'han incrementat substancialment els termes de caràcter general, que s'utilitzen en el text de la GEIEC però que no es tracten pròpiament en cap capítol, per la qual cosa quedaven fora dels criteris de selecció terminològica d'aquella obra. A més, s'ha ampliat la microestructura

1. Es pot consultar una descripció detallada del glossari de la GEIEC i com s'ha elaborat a: Maria Josep CUENCA (2019), «La terminologia gramatical: de la *Gramàtica de la llengua catalana* a la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*», a Judit FELIU i Mireia TRIAS (cur.), *Gramàtica, esport i terminologia*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 71-112.

dels articles: s'hi han afegit camps corresponents a sinònims, termes relacionats conceptualment, termes amb què l'entrada manté relacions de complementarietat o contrast i la traducció al castellà. També s'han incrementat les informacions addicionals en forma de nota que segueix la definició.

D'altra banda, s'han integrat termes que estaven desdoblats per exigències de la distribució informativa de la GEIEC, com ara els temps verbals d'indicatiu i de subjuntiu (*present d'indicatiu* i *present de subjuntiu*, *imperfet d'indicatiu* i *imperfet de subjuntiu*, etc.), que ara es defineixen com a temps, independentment del mode, o els de *mode d'articulació* i *lloc d'articulació*, que en el glossari de la GEIEC es defineixen diferenciadament per a vocals i consonants, atès que es descriuen en capítols diferents.

Aquestes tasques han donat lloc al *Glossari de termes gramaticals* com a diccionari independent que forma part del portal CíT de l'IEC. El caràcter derivat del *Glossari* explica que hereti la nomenclatura principal i l'enfocament del glossari de la GEIEC, incloent-hi tries lèxiques i conceptuals que es vinculen al contingut d'aquesta gramàtica. De fet, el glossari de la GEIEC defineix els termes que articulen el contingut de la gramàtica, no tots els termes gramaticals utilitzats en el text. Per això, tot i que s'ha fet una ampliació important de la nomenclatura respecte del glossari de la GEIEC, el *Glossari de termes gramaticals* no té caràcter autocontingut, és a dir, no tots els termes utilitzats en les definicions tenen una entrada. La revisió i l'ampliació, però, ha permès completar el treball lexicogràfic previ i enriquir-lo amb noves entrades i amb informacions complementàries diverses en moltes de les entrades.

Finalment, cal afegir que, encara que aquest glossari no pretén ser un diccionari terminològic exhaustiu o una obra didàctica, certament pot tenir una aplicació didàctica clara, com a suport per a docents i aprenents. La facilitat de navegació i la relació amb la GEIEC potencien aquesta aplicabilitat.

En el procés d'elaboració d'aquesta obra, hi han participat diverses persones. La feina central ha anat a càrrec de l'equip del projecte de la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*, format per Maria Josep Cuenca (directora del projecte i membre de la Secció Filològica) i per Judit Feliu i Cristina Guirado (tècniques lingüistes de l'Oficina de Gramàtica). En la fase d'adaptació al nou format, hi han participat també Mireia Trias (tècnica del Servei de Correcció Lingüística) i Xavier Torrents (programador del Servei d'Informàtica).

2. Microestructura

L'obra inclou dos tipus d'articles: els corresponents a una denominació primària i els corresponents a una denominació secundària. En el cas dels articles que corresponen a una denominació primària, les informacions essencials són: el terme, la categoria gramatical i la definició; la majoria, a més, contenen exemples representatius del concepte definit. La definició pot anar acompanyada d'una nota amb informació addicional de caràcter gramatical o lèxic (per exemple, els tipus o la definició per extensió de certs conceptes). Com a informacions complementàries, també hi ha els equivalents al castellà; els articles primaris inclouen, a més, la remissió a l'apartat de la GEIEC en què es defineix o es tracta el concepte i poden incloure sinònims del terme en català, termes que són antònims o complementaris del terme en qüestió i termes que s'hi relacionen. La microestructura d'un article es mostra gràficament a continuació.

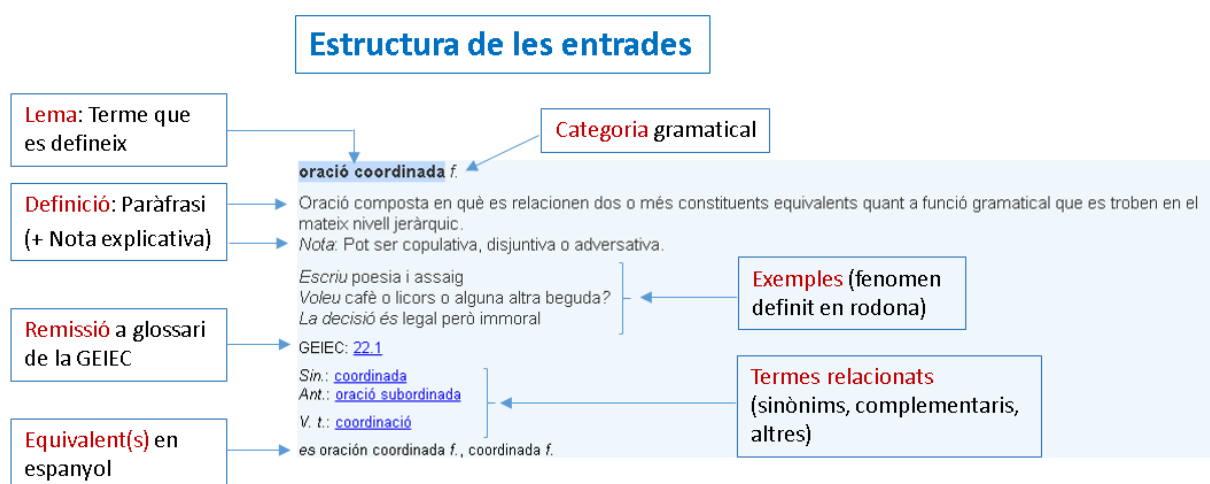

FIGURA 1. Microestructura dels articles

Si es tracta d'una denominació secundària, la microestructura és més simplificada: el cos de l'article només inclou la categoria gramatical, l'equivalent en castellà i la indicació «Vegeu *terme principal*» en el camp de la definició, que permet accedir a l'article en qüestió fent clic en l'enllaç.

nom propi de persona m.
 Vegeu [antropònim](#).
 es nombre propio de persona m.

A continuació, analitzem i il·lustrem els components de la microestructura amb més detall.

2.1. Lema i categoria gramatical

El lema correspon a un terme, que pot ser simple (com ara *accent*) o bé complex o sintagmàtic (com ara *accent gràfic* o *accent de mot*). En casos d'homonímia, és a dir, que una mateixa forma tingui significats diferents, hi ha entrades diferents numerades. És el cas de *copulativa* (construcció amb verb copulatiu o tipus de coordinada) i de *nominalització* (tipus de derivació o procés sintàctic).

➔ **nominalització¹ f.**
Formació de noms a partir de l'adjunció d'un sufix a una base lèxica nominal, adjectival o verbal.
sucre (de *sucre*)
densitat (de *dens*)
pagament (de *pagar*)
GEIEC: [6.3.2](#)
Ant.: [adjectivació](#), [adverbialització](#), [verbalització](#)
es nominalització f.

➔ **nominalització² f.**
Procés pel qual un verb o un adjectiu es converteix en nom i pot seleccionar com a complements nominals els corresponents complements verbals o adjectivals.
la destrucció del pont per les tropes enemigues
la fidelitat a la causa
GEIEC: [8.5.4](#)
es nominalització f., derivació nominal f.

Quant a la categoria gramatical, tots els termes són noms. En el camp de categoria, s'indica si el lema és masculí (*m.*) o femení (*f.*).

El *Glossari de termes gramaticals* inclou 700 articles. D'aquests, 593 són lemes principals i 107 són lemes secundaris (sinònims complementaris) d'ús freqüent (sovint, totes dues denominacions apareixen en les obres gramaticals de l'IEC, amb predomini del lema principal). En el cas d'altres denominacions secundàries usals però menys generalitzades o que no s'usen en aquestes obres, s'han inclòs en el camp de sinònims de la denominació primària.

Els lemes secundaris corresponen a la tipologia següent (en els exemples indiquem primer el lema principal):

- a) Sinònims sense relació formal, com ara *classe de paraules* - *categoria gramatical*, *adjunt del predicat* - *complement circumstancial*, *nom* - *substantiu*, *antropònim* - *nom propi de persona*, *topònim* - *nom propi geogràfic*, *interjecció representativa* - *onomatopeia*, *el·lipsi* - *elisió sintàctica*, *tema* - *informació coneguda*, *rema* - *informació nova*.
- b) Formes parcialment coincidents. En general, comparteixen el nucli del terme sintagmàtic i es diferencien pel complement, com ara *adjectiu relacional* - *adjectiu de relació*, *article baleàric* - *article salat*, *complement del verb* -

complement verbal, gerundi compost - gerundi perfet, infinitiu compost - infinitiu perfet, pronom feble - pronom àton, pronom fort - pronom tònic, sintagma nominal escaït - sintagma nominal sense especificador. En algun cas, comparteixen la part final, com en forma verbal composta - temps compost, forma verbal perifràstica - temps perifràstic.

- c) Alternança entre forma llarga (denominació principal) i forma curta (sinònim complementari), com ara *base lèxica - base, construcció comparativa - comparativa, coordinada copulativa - copulativa, forma verbal composta - forma composta, mode verbal - mode, verb auxiliar - auxiliar.*
- d) Alternança entre forma curta (denominació principal) i forma llarga (sinònim complementari). Es dona de manera generalitzada en el cas de les consonants (*africada - consonant africada*) i de la majoria de les entrades que contenen l'element *construcció* (per exemple, *copulativa - construcció copulativa*), *oració* (per exemple, *declarativa - oració declarativa, subordinada de relatiu - oració subordinada de relatiu*) o els modes (*indicatiu - mode indicatiu, subjuntiu - mode subjuntiu, imperatiu - mode imperatiu*). A més, es dona en altres casos, com ara *adjunt - complement adjunt, comparativa d'igualtat - comparativa quantitativa d'igualtat, derivat - mot derivat, perífrasi modal - perífrasi verbal modal.*

Com a criteri general, s'ha intentat donar prioritat a les denominacions més utilitzades i les que puguin facilitar la cerca en línia.

2.2. Definició

En el camp de definició podem trobar o bé la paràfrasi del terme, encapçalada pel descriptor, o bé la remissió al terme principal, sota la forma «Vegeu [terme principal](#)». El descriptor té un valor especial per a la cerca en línia, atès que permet reconstruir les relacions conceptuals pròximes de cada terme.

En alguns articles, a continuació de la paràfrasi, hi ha informacions addicionals presentades com a *Nota*. S'hi inclouen informacions de diferent mena. En la major part de casos, s'hi indiquen les classes que es poden diferenciar dins del concepte (hipònims).

diftong *m.*

Grup fònic format per una vocal i una semivocal ([j] o [w]) pronunciades dins una mateixa síl·laba.

Nota: Pot ser creixent o decreixent.

re.ial, de.uen

ai.re, nau

GEIEC: [1.4.1](#)

Ant.: [hiat](#)

V. t.: [triftong](#)

es diptongo m.

Així, els diftongs es classifiquen en creixents o decreixents, com indica la nota. Aquests conceptes de nivell subordinat (*diftong creixent*, *diftong decreixent*) s'inclouen tot seguit en el glossari.

diftong creixent *m.*

Diftong en què una semivocal ([j] o [w]) precedeix la vocal que fa de nucli sil·làbic.

re.ial, de.uen

GEIEC: [1.4.1](#)

Ant.: [diftong decreixent](#)

es diptongo creciente m.

diftong decreixent *m.*

Diftong en què una semivocal ([j] o [w]) segueix la vocal que fa de nucli sil·làbic.

ai.re, nau

GEIEC: [1.4.1](#)

Ant.: [diftong creixent](#)

es diptongo decreciente m.

La tipologia també pot correspondre a més d'un criteri classificatori, com veiem en el cas següent, en què es parla de tipus d'accent segons l'abast i segons la prominència:

accent *m.*

Propietat suprasegmental que incideix sobre tota una síl·laba i es manifesta a través d'un increment de la intensitat, el to i la durada.

Nota: Segons l'abast, pot ser de mot o de frase; segons la prominència, pot ser primari o secundari. L'accent gràfic el pot representar en l'escrit.

casa, dèbil, increïble

GEIEC: [3.2](#)

Sin.: accent fonètic, accent prosòdic

es acento m., acento prosódico m., acento de intensidad m.

La nota del terme *accent* inclou dues classificacions, que, al seu torn, incorporen quatre conceptes amb entrada pròpia (*accent de mot*, *accent de frase*, *accent primari*, *accent secundari*), i també una informació addicional d'ús («L'accent gràfic el pot representar en l'escrit»).

Altres notes incorporen definicions per extensió, de manera que el concepte queda doblement caracteritzat: per intensió (la paràfrasi) i per extensió (la nota). És el cas de les formes dels pronoms febles o dels tipus de consonants.

sonant f.

Consonant que s'articula sense interrupció o fricció de la sortida de l'aire.
Nota: Són sonants les nasals, les laterals, les ròtiques i les semivocals.

[m] *mare*
[l] *delta*
[r] *rambla*
[w] *caure*

GEIEC: [2.2b](#)

Sin.: [consonant sonant](#), sonorant

Ant.: [obstruent](#)

V. t.: [mode d'articulació](#)

es sonante f., consonante sonante f., consonante sonorante f.

Finalment, hi ha notes amb informacions que permeten completar la definició, com hem vist abans en l'article de *accent* i veiem a continuació en l'article de *cas* o de *dislocació*.

cas m.

Propietat morfològica d'alguns constituents nominals que indica la funció sintàctica que poden fer.
Nota: Pot ser recte, acusatiu, datiu o oblic. En català, només tenen cas alguns pronoms personals.

es caso m.

dislocació f.

Desplaçament a la perifèria oracional d'un o més constituents de l'oració que aporten informació coneguda.
Nota: Generalment, l'oració inclou un pronom de represa que el representa.

La carta *porta-la a correus*
Porta-la a correus, la carta

GEIEC: [30.3](#)

Sin.: [tematització](#), [topicalització](#)

V. t.: [clític](#), [focalització](#), [pronom feble](#), [tema](#)

es dislocación f., tematización f., topicalización f.

Les notes exemplificades contenen informació que és secundària respecte a la definició, però que pot ajudar a la comprensió de conceptes que, com els anteriors, són complexos, o bé permeten relacionar dos termes, com en el cas del terme *accent*, com a concepte fonològic, que es relaciona i alhora es diferencia del terme *accent gràfic*, que en molts contextos també es denomina simplement *accent*.

2.3. Exemples

Els articles corresponents a denominacions principals inclouen exemples que il·lustren la definició; només excepcionalment no hi apareixen exemples. L'exemple apareix en cursiva; si l'element il·lustrat correspon a un o més mots que es troben dins d'una unitat major, s'hi destaquen mitjançant l'ús de rodona.

numeral ordinal *m.*

Numeral que expressa l'ordre de col·locació, aparició o prioritat d'una entitat en relació amb altres entitats amb què forma una sèrie.

Nota: Es comporta sintàcticament com un adjectiu.

→ *el primer pis*
el segle tercer
la pàgina dos-cents dos

GEIEC: [12.3.5](#)

es numeral ordinal *m.*

Si s'exemplifiquen unitats menors, com són fonemes o morfemes, s'usa la negreta per a destacar l'element o els elements a què es fa referència.

elisió vocàlica *f.*

Procés pel qual una vocal deixa de pronunciar-se.

→ *una hora* [o]
tribu urbana [u]

GEIEC: [1.4.3](#)

Ant.: [elisió consonàntica](#)

V. t.: [elisió fonètica](#)

es elisión vocàlica *f.*

Els exemples tenen un paper molt important en l'obra, atès que complementen la definició de manera sistemàtica. En el cas que aquesta inclogui diferents tipus, els exemples mostren la diversa casuística en el mateix ordre d'aparició en la definició.

oració coordinada *f.*

Oració composta en què es relacionen dos o més constituents equivalents quant a funció gramatical que es troben en el mateix nivell jeràrquic.

Nota: Pot ser copulativa, disjuntiva o adversativa.

→ *Escriu poesia i assaig*
Voleu cafè o licors o alguna altra beguda?
La decisió és legal però immoral

GEIEC: [22.1](#)

Sin.: [coordinada](#)

Ant.: [oració subordinada](#)

V. t.: [coordinació](#)

es oración coordinada *f.*, *coordinada f.*

Així, en l'article corresponent a *oració coordinada*, s'inclouen dues variables: la quantitat de constituents units (dos o més) i, en nota, els tipus semàntics (copulativa, disjuntiva o adversativa). Els exemples corresponen a cadascun dels tipus semàntics, en el mateix ordre, i mostren la possibilitat de dos constituents (copulativa i adversativa) i de tres (disjuntiva). Només quan la tipologia és molt àmplia és possible que algun dels casos esmentats no quedi il·lustrat en l'article en qüestió, tot i que s'exemplifica en els articles corresponents als hipònims.

En el cas que els tipus corresponguin a una llista tancada i reduïda, els exemples també poden representar-los tots.

forma verbal no finita f.

Forma verbal sense morfema de temps, mancança que no permet localitzar una situació respecte al moment de l'acte de parla.
Nota: Correspon a l'infinitiu, el gerundi i el participi.

Infinitiu: *cantar, haver cantat*

Gerundi: *cantant, havent cantat*

Participi: *cantat, cantada, cantats, cantades*

GEIEC: [5.1](#)
[29.2](#)

Ant.: [forma verbal finita](#)

V. t.: [forma verbal no personal](#)

es forma verbal no finita f.

En conceptes que no corresponen a constituents lingüístics, pot no haver-hi exemplificació, com en el cas del terme *flexió nominal*, o l'exemplificació pot ser indirecta, com en el cas del terme *aspecte verbal*, en què l'exemple va precedit d'una etiqueta que identifica el que s'exemplifica en cada cas.

flexió nominal f.

Paradigma format pel conjunt de les formes flexives d'un nom, un adjectiu o una altra categoria nominal, que manifesta les variacions morfològiques relacionades amb propietats gramaticals com el gènere, el nombre o el cas.

GEIEC: [4.1](#)

V. t.: [afix flexiu](#), [desinència flexiva](#), [desinència nominal](#)

es flexión nominal f.

aspecte verbal m.

Propietat gramatical del verb que fa referència a la temporalitat interna de la situació designada.

Nota: Pot ser imperfectiu (situació en curs de realització), perfectiu (situació delimitada) i perfet (situació delimitada que s'estén al moment de l'acte de parla).

Imperfectiu: *La setmana passada dormia molt*

Perfectiu: *El cap de setmana passat vam anar d'excursió*

Perfet: *Ja hem parat taula*

GEIEC: [5.2b](#)
[20.3](#)

Sin.: [aspecte](#)²

es aspecto verbal m., aspecto m.

2.4. Altres informacions

El *Glossari de termes gramaticals* conté diversos camps complementaris en què s'inclouen mots relacionats semànticament i equivalents en castellà.

a) Apartat de la GEIEC

La major part d'articles corresponents a lemes principals inclouen una remissió a l'apartat de la GEIEC en què es defineix el concepte. L'enllaç permet ampliar la informació molt fàcilment i reconnecta el *Glossari de termes gramaticals* amb l'obra de què parteix.

oració coordinada f.

Oració composta en què es relacionen dos o més constituents equivalents quant a funció gramatical que es troben en el mateix nivell jeràrquic.

Nota: Pot ser copulativa, disjuntiva o adversativa.

Escriu poesia i assaig

Voleu cafè o licors o alguna altra beguda?

La decisió és legal però immoral

GEIEC: [22.1](#)

Sin.: [coordinada](#)

Ant.: [oració subordinada](#)

V. t.: [coordinació](#)

es oración coordinada f., coordinada f.

22. La coordinació

22.1 Introducció

[coordinació](#) [coordinació adversativa](#) [coordinació copulativa](#) [coordinació disjuntiva](#)

Una **coordinació** és un procés pel qual es crea una construcció que consta de dos o més membres (oracions, sintagmes o parts de sintagma) que són equivalents pel que fa a la funció gramatical i actuen en el mateix nivell de jerarquia estructural (**coordinada**).^{GEIEC} En *Podem comprar la taula o bé el sofà*, els sintagmes *la taula* i *el sofà* són sintàcticament equivalents: poden fer de complement directe tots dos (com en l'exemple anterior) o bé cada un tot sol (*Podem comprar la taula*; *Podem comprar el sofà*).

Les conjuncions coordinants se situen entre els membres coordinats: si volem coordinar amb *però* els predicats *ho he comprat* i *no ho he pagat* diem *Ho he comprat, però no ho he pagat* (i no pas *Però no ho he pagat ho he comprat*). Les conjuncions coordinants bàsiques són *i*, *ni*, *o*, *però* i *sinó*.

Segons el seu significat, diferenciem tres tipus de coordinades: les copulatives (típicament introduïdes per *i* o *ni*), les disjuntives (típicament introduïdes per *o*) i les adversatives (típicament introduïdes per *però* o *sinó*).^{GEIEC}

Glossari

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

coordinada

Construcció en què es relacionen dos o més constituents equivalents quant a funció gramatical que es troben en el mateix nivell jeràrquic.

Escriu poesia i assaig

Apartat on es defineix: [22.1](#)

Quan es tracta de conceptes molt generals, com els corresponents a les funcions gramaticals, o que per qualsevol altre motiu no es defineixen en la GEIEC, pot no haver-hi cap enllaç.

b) Sinònims (*Sin.*)

No és estrany que un concepte tingui diferents denominacions segons l'enfocament gramatical. Hem intentat recollir aquesta variació denominativa, sense ànim d'exhaustivitat, a fi de contribuir a facilitar la consulta del glossari a persones que participen de tradicions denominatives parcialment diferents.

Quan un terme té un o més sinònims, s'inclouen en aquest camp. En alguns casos, els sinònims tenen entrada en el glossari amb definició per remissió; en altres, no hi tenen entrada, perquè són versions reduïdes del lema principal o per diversos motius relacionats amb la freqüència d'ús (vegeu apartat 2.1). Per exemple, el *nom* (denominació principal) també es pot dir *substantiu* (denominació secundària).

nom *m.*
Classe de paraules que designen una entitat i que es caracteritzen pel fet que tenen gènere inherent i, en la major part de casos, es poden flexionar en nombre.
Nota: Segons el tipus d'entitat que designen, els noms es classifiquen en comuns i propis.
muntanya, Pere
GEIEC: [8.1](#)
Sin.: [substantiu](#)
es nombre *m.*, sustantivo *m.*

substantiu *m.*
Vegeu [nom](#).
es sustantivo *m.*

En aquest cas, les dues denominacions tenen entrada i només la principal conté tota la informació. En altres casos, el sinònim no genera una altra entrada, com en el cas de *mot proparoxíton*, que només apareix com a sinònim de *mot esdrúixol*.

mot esdrúixol *m.*
Mot amb accent en l'antepenúltima sil·laba.
química, reverència
GEIEC: [3.2.1](#)
Sin.: mot proparoxíton
Ant.: [mot agut](#), [mot pla](#)
es palabra esdrújula *f.*, palabra proparoxitona *f.*

D'aquesta manera, i tenint en compte que la cerca en línia permet molta flexibilitat, donem compte de denominacions que poden ser utilitzades des de diversos enfocaments sense incrementar innecessàriament les entrades del glossari.

c) Termes complementaris o antònims (*Ant.*)

Els termes sovint estableixen relacions paradigmàtiques no sempre predictibles a partir de la denominació o de la definició. Així, amb una ordenació alfabètica no és fàcil que una persona pugui arribar a deduir que el complementari de *singularia tantum* és *pluralia tantum*, i viceversa.

singularia tantum *m.*

Nom usat habitualment en singular perquè el seu significat implica singularitat.

àlgebra, fam, gent

GEIEC: [4.5.2b](#)

Ant.: [pluralia tantum](#)

es singularia tantum *m.*, singular inherente *m.*

pluralia tantum *m.*

Nom que només té forma de plural encara que semànticament es pugui referir a una única entitat.

unes ulleres - dues ulleres

GEIEC: [4.5.2a](#)

Ant.: [singularia tantum](#)

es pluralia tantum *m.*, plural inherente *m.*

Per a facilitar l'establiment d'aquestes relacions conceptuals, en el camp *Ant.* s'inclouen conceptes que manifesten una relació de complementarietat amb el que designa el lema.² Hi ha casos, com l'anterior, en què la relació és binària (un nom pot ser *singularia tantum* o *pluralia tantum*) però no excloent (hi ha noms que no entren en cap dels dos conceptes), i hi ha casos en què, a més de binària, és excloent com el de *bategant - vibrant* i *compost endocèntric - compost exocèntric*.

bategant *f.*

Consonant ròtica que s'articula amb un moviment ràpid de l'àpex de la llengua amb la zona alveolar que es manifesta en un sol batec.

[r] *careta, mira*

GEIEC: [2.2.3c](#)

Sin.: [consonant bategant](#)

Ant.: [vibrant](#)

es percusiva *f.*, consonante percusiva *f.*, vibrante simple *f.*

Així, en català una consonant ròtica o és bategant o és vibrant. Semblantment, segons si té nucli o no en té, un compost és o endocèntric o exocèntric.

compost endocèntric *m.*

Compost en què una de les bases lèxiques s'identifica amb el nucli i determina la categoria lèxica del compost, aporta el significat bàsic i delimita les seves propietats gramaticals.

camacurt

GEIEC: [7.2.1c](#)

Ant.: [compost exocèntric](#)

es compuesto endocéntrico *m.*

Hem volgut representar també relacions més complexes, com quan hi ha més de dos cohipònims. Aquest és el cas dels tipus de compostos segons la categoria del mot resultant. Es classifiquen en adjectivals, nominals o verbals, per la qual cosa en l'article de cada compost apareixeran els altres dos tipus en el camp *Ant.*

2. Per les característiques de la base de dades dels glossaris del portal del CiT, la denominació d'aquest camp és *Ant.*, que correspon a l'abreviatura de *antònim*, tot i que, en sentit estricte, se sol tractar de termes que mantenen una relació de complementarietat.

compost adjectival *m.*

Adjectiu creat per la suma de dues bases lèxiques.

Nota: Les bases lèxiques poden ser un nom i un adjectiu, un adverbi i un adjectiu o dos adjectius.

bocamoll
malintencionat
agredolç

GEIEC: 7.2.3

Ant.: [compost nominal](#), [compost verbal](#)

es compuesto adjetivo *m.*

En exemples com aquests, no hi ha antonímia entre els elements, ni autèntica oposició, però sí complementarietat dins de l'espai conceptual definit pel nucli de la denominació (*compost*, en el cas il·lustrat suara).

Hem indicat aquestes relacions en termes de nivell conceptual bàsic o de primer nivell subordinat. Per exemple, indiquem aquesta informació en els tres tipus sintàctics d'adjectiu (*adjectiu adverbial*, *qualificatiu* i *relacional*), però no en nivells inferiors, com ara els tipus d'adjectiu adverbial (*aspectual*, *focal*, *modal*, *de manera* i *locatiu*), informació que, tanmateix, apareix en la nota del concepte superior, *adjectiu adverbial*.

adjectiu adverbial *m.*

Adjectiu que expressa un valor característic de certs adverbis, com ara la freqüència, la possibilitat o la necessitat, la manera, l'espai o el temps.

Nota: Pot ser aspectual, modal, de manera, locatiu o focal.

una actitud habitual
una actuació improbable
una proposta dissortada
un país llunyà
una mera opinió

GEIEC: 9.5

Ant.: [adjectiu qualificatiu](#), [adjectiu relacional](#)

es adjetivo adverbial *m.*

adjectiu aspectual *m.*

Adjectiu adverbial que assenyalava la freqüència amb què es produeix una situació.

un dolor continu
una despesa ocasional

GEIEC: 9.5b

V. t.: aspecte

es adjetivo aspectual *m.*

d) Termes relacionats (*V. t.*)

Una altra informació rellevant per a poder donar compte de relacions nocionals entre termes és la referida a conceptes relacionats d'una manera més general o indirecta que en els casos de sinonímia o de complementarietat. Fixem-nos en l'exemple de *vocal* i la relació que manté amb el concepte *semivocal*.

vocal f.

So que es produeix sense cap constricció i amb vibració de les cordes vocals.

[a]: *cap*
[ə]: *em*
[ɛ]: *cel*
[e]: *sé*
[i]: *pi*
[o]: *vós*
[ɔ]: *to*
[u]: *tu*

GEIEC: [1.2](#)

Ant.: [consonant](#)

V. t.: [semivocal](#)

es vocal f.

El terme *vocal* té com a complementari *consonant* (un so és, necessàriament, vocàlic o consonàntic) i es relaciona amb el terme *semivocal* («Consonant sonant que s'articula en la mateixa zona que les vocals [i] o [u] amb un grau de tancament més pronunciat»).

Per a simplificar aquest camp, i ateses les possibilitats de la consulta en línia, no s'hi han inclòs termes que estan continguts en un lema sintagmàtic ni aquells que apareixen en la definició o en nota.

flexió nominal f.

Paradigma format pel conjunt de les formes flexives d'un nom, un adjectiu o una altra categoria nominal, que manifesta les variacions morfològiques relacionades amb propietats gramaticals com el gènere, el nombre o el cas.

GEIEC: [4.1](#)

V. t.: [afix flexiu](#), [desinència flexiva](#), [desinència nominal](#)

es flexión nominal f.

terme de polaritat negativa m.

Mot o locució que només pot aparèixer en contextos negatius generats per un [activador negatiu](#) o bé en contextos en què es tenen en compte dos estats de coses, un de positiu i un de negatiu.

No ens va rebre ningú
Si vols res de mi, truca'm

GEIEC: [32.3](#)

V. t.: [negació](#)

es término de polaridad negativa m.

Així, en l'entrada *flexió nominal* no s'inclou *flexió*, però sí els termes relacionats *afix flexiu*, *desinència flexiva* i *desinència nominal*, que no s'esmenten com a termes en la definició o en nota. En *terme de polaritat negativa* no apareix com a relacionat *activador negatiu*, que apareix en la definició, però sí *negació*, que no hi apareix.

e) Equivalents en castellà (es)

El glossari inclou l'equivalent en castellà de cada terme. En el cas de denominacions principals, s'hi inclouen, a més de l'equivalent directe, altres sinònims.

bategant f.

Consonant ròtica que s'articula amb un moviment ràpid de l'àpex de la llengua amb la zona alveolar que es manifesta en un sol batec.

[r] *carreta, mira*

GEIEC: [2.2.3c](#)

Sin.: [consonant bategant](#)

Ant.: [vibrant](#)

es percusiva f., consonante percusiva f., vibrante simple f.

L'equivalent directe hi apareix en primer lloc i la resta s'hi inclouen en ordre alfabètic.

Per a establir els equivalents, s'han consultat diverses fonts, com ara el Cercaterm, i també el *Glosario de términos gramaticales* de la Real Academia Española (RAE), publicat recentment.

Referències

Cercaterm = TERMCAT. Centre de Terminologia. *Cercaterm* [en línia]. Barcelona: TERMCAT. <<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm>> [Consulta: febrer-abril 2020]

CUENCA, Maria Josep (2019). «La terminologia gramatical: de la *Gramàtica de la llengua catalana* a la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*». A: FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.). *Gramàtica, esport i terminologia*. Barcelona: IEC, p. 71-112.

GEIEC = IEC (2018). *Gramàtica essencial de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: IEC, <<https://geiec.iec.cat>> [Consulta: febrer-abril 2020] [2a ed., 2020]

GIEC = IEC (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA; ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA (2019). *Glosario de términos gramaticales*. Madrid: Real Academia Española; Asociación de Academias de la Lengua Española; Salamanca: Ediciones de la Universidad de Salamanca.